THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

ווען איהר וועט היינט.....

ווען איהר וועט היינט אין דער פריה געהן אין שוהל, הערען "מנלת אסתר", און זאגען "על הנסים", געדענקט אין זיי.

געדענקט, אז צעהנדליגער מייזענדער אידען וועלכע זיינען פאר א יאהרען און פאר צוויי יאהרען געווזען אין אזא גיטען און זיכערען מעמד, ווי איהר זייט היינט. געפינען זיך היינט אין אזעלכע אימשטענ־דען, וואס די טייפעלשסטע פאנטאזיע קען ניט אויסמאהלען.

געדענקט, אז מיט זיי זיינען קיין נסים ניט געשעהען, און זיי זיינען ניט נצול געווארען פון די המן העגד, און אז זיי האבען היינט ניט קיין שוהלען, וואוהין צו געהן, פייערען דעם יום טוב פון אמאליגע נסים אין הצלות.

ווען איהר וועט זיך היינט נאכמיטאג אין אבענד מיט אייערע פא־מיליען צום טיש זעצען, און זיך משמח זיין מיט די פורים סעודות, געדענקט אין זיי.

געדענקט, אז ווען איהר און אייער פאמיליע וועלען צו זאט עסען, געפינט זיך אייערער א שווסטער, א ברודער, א מוטער און א קינד אין א גוססן צושטאנד, און שטארבט אב פון הונגער. געדענקט, אז ווען איהר וועט ביי אייער פרעהליכער סעודה א נגון זינגען, איז ווייט ווייט פון אייך, אין לענדער, וואו איהר זעלבסט, האט זיך אויסגעהאדעוועט און ערציינען געוואָרען. הערט זיך דאָס כארכלען פון די הונגער אבשטאר־בענדע, און די משוגענע קולות פון די מוטערס, וועלכע טוילען אין זיי־ערע ארעמס די טויטע קערפער פון זייערע לעבע און טייערע קינדער.

ווען איהר וועט היינט זיצען אין וואהרעמע צימערען, אין פער־ברענגען אין דעם קרייז פון אייער פאמיליע, געדענקט אין זיי. אייערע נאהענטע אין טייערע, וועלכע הויבען אויס זייערע נשמות אין פראסט אין אין קעלט, אהן אן אבדאך, און אהן א צודעק. אין איבער זייערע אויסגעקרימטע מיילער מערקט זיך דער פערקרעמפטער וועהטאג, וואס זיי זיינען געשטארבען אהן ודוי, ווייל זייערע ליפען האבען זיך ניט גע־קענט בעוועגען, צו שוואך זיינען זיי געווען צו זאגען די לעצטע תפלה, אום צו קענען שטארבען רוהיג.

געדענקט אין זיי.

געדענקט, אז ווען איהר האט היינט אייער פאמיליע ארום זיך, זיכט דארט א מוטער איהרע קינדער, וועלכע זי האט אויף'ן וועג פער־לארען, און א מיידער פאטער, וועלכער פאלט פון מיידקייט און הונגער, שטרענגט אן זייגע לעצטע כחות, וואנדערנדיג איבער די שליאכען און וועגען, — פערשניטע פעלדער און וועלדער, אפשר וועט ער וועגרגסטענס דעם טויטען קערפער פון זיין קינד געפינען.

געדענקט אין זיי.

וועט איהר אין שוהל, אין חויז, ביים טיש אין אין געזעלשאפט, היינט קענען רוהיג בלייבען.

וועלען אייך די ביסענס און גלעזער קענען איינגעהן, וויסענדיג, אז דארטען אין אייער אלטער היים הונגערט א גאנץ פאלק, אלט און יונג ארים און רייך, און מאן און פרוי.

וועט איהר ניט הערען די גאנצע קייט פון צרות און גזרות, וועלכע אייער פאלק לעבט יעצט איבער. וועלען די קולות פון די גוסס'ע צו אייערע אייערען ניט דערגרייכען, און פאר אייערע אויגען וועלען ניט די בילדער ווי לעבעדיגע אויפשטעהן.

וועט איהר ניט הערען די שטימע פון דעם קבר, וועלכע ריפט צו אייך אז איהר זאלט ראטעווען דאס, וואס עס קען נאך געראטעוועט ווערען.

וועט איהר שטיל בלייבען, וועלען זיך אייערע גלידער ניט בעוועגען צו ראטעווען אייער פאלק פונ'ם ים פון פורעניות.

וועט איהר רוהיג בלייבען.

וועט איהר היינט רוהיג בלייבען?

וועט איהר די גליקליכע, די זאטע, די זיכערע, רוהיג בלייבען, און רוהיג צו זעהען ווי עס וואקסען די מחנות פון טויטע, ווי עס מעהרט זיך די צאהל פון גוסס'ע.

ניין מיר ווילען דאס ניט גלייבען.

א ברודער קען ניט צוזעהען דעם ברודערס טויט. און א שוועסטער וועט זיך תמיד מקריב זיין צו ראטעווען איהרע שוועסטער פון דער טייטען שווערד.

געדענקט היינט אין זיי, אין אינזערע מאדערנע קהשים, וועלכע זיי־נען געפאלען אויף'ן מזבח פון דער אידישער אומה.

געדענקט אין די, וועלכע האבען זיך איינגעאפפערט פאר'ן אי־דישען כבוד.

געדענקט אין די מלחמה קרבנות.

געדענקט אין זיי.

געדענקט, אז אייב איהר וועט זיי ניט העלפען, וועלען זיי קיינע אנ־דערע ניט העלפען, און זייערע קערפער וועלען דאן נור זיין נאהרונג פאר רויב־פויגלען.

געדענקט אין די טויזענדער פערטריבענע און געיאגטע, געדענקט אין די וועלכע געפינען זיך אויף'ן שוועל פון דעם טויט, און וועלכע נור איהר קענט רעטען.

אין שוהל, צו אין דערהיים, פריוואט אדער אין געזעלשאפט, אי־בעראל זעהט היינט מקיים צו זיין די מצוה פון משלוח מנות פאר די מלחמה קרבנות.

דער היגער הילפס קאנפערענץ האט בעשלאסען צו זאמלען היינט משלוח מנות פאר די מלחמה קרבנות.

זעהט, אז ביי אייך אין שוהל, מנין אדער קאנגרעגיישאן, זאל מען מאכען א "קאלעקשאן" פאר די מלחמה קרבנות.

ווען דער וואלונטיר קומט היינט צו אייך, פאר אייער וועכענטלי כען ביימראג, גיט זיי עטוואס עקסטרא אלס פורים געלד פאר די מלחמה קרבנות.

ווייסט אז יעדער סענט מיינט ברויט און מילך פאר די לעבעדיגע און תכריכים פאר די טויטע.

שיקט היינט משלוח מנות צו די מלחמה קרבנות.

ושתי און זרש

(א פסיחאלאגישער עטיוד לכבוד פורים)

פון דר. בן־ציון שפייער

— ושתי און זרש דיזע צוויי פרויען שטעהען אזוי צו זאגען אין הינטערגרונד אין פערגלייך מיט די חיפט פיגורען פון מגלת־אסתר, איך מיין — מיט אסתר אהשורוש, המן און מרדכי, און מיר ווילט זיך מאכען א פערזוך דיזע צוויי פאסיווע העלדינען אביסעל ארויסצו פיהרען פון דיזען הינטערגרונד און אין קורצע שטרי־כען זייער היסטאריש געשטאלט דאס צו שטעלען, און גלייבצייטיג ווייט זיי מעגליך אויסצוגעפינען דעם פאראלעל פון דיזע צוויי "ניט אונזערע" פרויען טיפען, צו וועלכע דאס אידישע פאלק פערטראגט זיך ניט גאנץ פריינדליך. איך מיז דא בעמער קען, אז איך וועל מיר מיהע געבען ביי דזער געלעגענהייט צו פערטראגען זיך גאנץ אביעקטיוו צו דיזע פרויען, פערגע סענדיג אויף א קליינע ווייל, אז איך בין איך אייגער פון יענעם פאלק, וואס טראגט אויף זיי "א הארץ" פאר פיעל אהרהונדערטע, איך וועל זיי נור האראק טיריזירען לויט די קוועלען, וועלכע מיר האבען וועגען זיי אין מגלת אסתר.

פאר וואס אידען דערען וועגען ושת'ן מיט פיינדשאפט און מיט א גר־פיהל פון פעראכטונג דערען דיזע צוויי אויף צו זאגען גלייך צו א ווזתא אדער א דלפ — ווייס איך ווירקליך די אורזאכע ניט דערפון. פי־לייכט האט דאס דער אונגליקליכער קע נינגין אהר מזל גורם געווען, ווייל א פאלקס־לענגדע האט פיינט א שלים־מזל, אן האלט אימער מיט דעם וואס איז דער זינער, אין קוים האט דיזע מעגינג איבעראל אמביציאן, — וואס צו יענער צייט האט דאס געהייסען א נארישער און געפעהרליכער האפרי — האט זי געפענט פערלירען איהר קרוין און איהר קאפ, האט זי זיך ארויסגעווזען צו זיין לוטן בערוף פונ'ם פאלקס־אינסטינקט, א שלים־שלי־מזל, צו וועלכען מען דארף קיין רעספעקט ניט האבען, און דאס פאלק האט זיך שוין ניט געפוילט, אין זי געקריינט, אלס א מאמישע פיגור. אזוי האבען זיך גע־פיהרט די דיי־מער מיט די געפאלענע אלא דיאטארען, אזוי פיהרט זיך דאס פובלי־קום מיט די פערוואונדערטע און צופריעדע טע טארעראדען, און דיזער אינסטינקט איז פון אונז ניט אויסגעווארצעלט געוואָ־רען מיט דער גאנצער קולטור פון דער הונדערטע, דאס לעבען ליפערט טעגליך דאצו זעהר פיעלע אילוסטראציאנען, און איך דארף קיינע פיעלע ביישפיעלע ניט זוכען, ווי א חכם פון נעכטען קען זיך היינט ציפעליג, אדער גאנץ לאגיש, אויס גליטשען, מיט מיר איין מאל, פון זיינע פריינד און בעקאנטע אויסגעפינען ווערען, אז דער היינטיגער לא יוצלח, איז אויף נעכ־טען געווען א גארנישט, נאר נעכטען האט בען מיר זיין ריכטיגען אינהאלט ניט גע זעהען, און היינט זעהען מיר ריכטיג...

* * *

וואס האט אונז, אידען, ושתי פאר שלעכטעס געטהאן? עס איז דא א לעי־נענדע, אז ושתי פלעגט פערזופען און איהר פאלאיז אידישע מייידלאך און פרויען און פלעגט זיי מאכען ארבייטען אים שבת. זאלען מיר אנגעהמען, אז דיזע לענגדע איז ריכטיג האבען הערשער פון אלע צייטען אונז קיין ערגערע צרות ניט אנגע טהאן. וואלטען מיר אפילו ביי איצטיגער צייט געהאלטען פאר אזא שרעקליכען פאר ברעכען, ווען א איירא־פייאישע קעניגין, אדער א צאריצא, וואלט פערוועגען צו זיך אידישע מיידלאך און וואלט זיי געבען בעשעפטיגונג פאר שבת?..

נאטירליך וואלט א הערשערין פון צוואנציגסטען יאהרהונדערט, און אין א אייראפייער קעניגליכען הויף, נעמוזט גע בען די אידישע טעכטער פיינערע ארבייט און פערטראגען זיך צו זיי, לפנים וועגען נאבעל און מאיעסטעטיש... פון "שושנת יעקב" זעהען מיר אויסדריקליך, אז אי־דען האבען זאגאר אין אלטע צייטען ושתי פאר קיין רשעת און אידען פיינדין ניט געהאלטען, און האבען פאר איהר קיין קללה ניט געפונען, ווייל מעהר ווי צוויי קללות האבען אידען אין שושנת יעקב זיי ערע פיינד ניט איינגעטהיילט:

'ארור המן אשר בקש לאבדי.'"

"ארורה זרש אשת מפחדי." דאס הייסט:

"פערפליכט זאל זיין המן, וועלכער האט מיך געוואלט אויסראטען, אין פער פליכט זאל זיין זרש, די פרוי פון מיין שרעקונגס־נייסט".

אנגעמענדיג, אז דער פערפאסער פון שושנת יעקב וואלט זיך ניט געפוילט צו געפינען א קללה פאר ושתי ווען זי וואלט עס ביים אידישען פאלק פערדיגט, — מוז מען קומען צום כשלוים אז אויב ושתי האט אפילו געטהאן קליינע עולת צו אידי־שע קינדער איז זי אונז קיין שונא, וואס האט געזוכט אונזער אונטערגאנג, זיכער ניט געווזען...

* * *

אין דער צייט וואס וועגען אנדערע ביבלישע פרויען איז זעהר פיעל געשריי־בען געווארען, און פיעלע סינסטלעד האבען זיי פעראייביגט אין דער מאהלעריי, סקול־פטור און מוזיק, — האט כמעט קיינער קיין מיה זיך ניט געגעבען אום ושתי און זרש אין דער קונסט א ריכטיגען פלאץ צו געבען די געגילסטע און פראדוקטיווסטע צוויי קינסטלער פונ'ם 19 יאהר־הונדערט וועלכע האבען געשאפען א רייכע גאלע־רייע פון ביבלישע טיפען דער פראנצויז נוסטאזי דארע און דער רוסיש אידישער מאלער אקאדעמיי מאיימין — האבען פאר ושתי און פאר זרש קיין פלאץ צווישען זייערע ביבלישע פרויען ניט געפונען. — איין און איינציגען בילד פון ושתי האט זיך מיר דאן געמאכט אין קייזערליכען ער־מיטיזיזש אין פעטערסבורג צוזעהען, דער מאלער איז א פראנצויז, אבער זיין נאמען קען איך מיר ניט עראינערען, וועהרענד זיין מייסטערווערק שטעהט ווי לעבענדיג פאר מיינע אויגען, אין ווי גוט דער מייס טער האט די פסיחאלאגי פון ושתי פער שטאנען!....

ושתי, די געבארענע פרינצעסין און וועלט־בעריהמטע שעהנהייט, פערפיצט אי פראכטסאלע ארויגטאלישע קלייידער, דער קאפ און דער האלז בעצירט מיט די בעס טע און קאסטבארסטע עדעלשטיינער, שטעהט, מאיעסטיש דעם קאפ אויפגעהוי בען, אין מיט א קאלטען פעראכטונג קוקט זי צו דער טהור פון איהר בודהאר, וועל כע זי האט נאר וואס נאך זיך פערשלאפען.

דאס האט זי מיט א קורצער ווייל א צוריק דורך דיזער טהור פון זיך פערטרי בען די מעכטיגסטע פאטערהערען און די זער פון גאנץ ליייכטיגען מאן, אין זי ווייס, אז עס איז גאנץ מעגליך, אז מיט איהר האנדלונג האט זי פערזיגעלט איהר טייט אורטהייל — אבער האט שערעקט זי ניט; בעסער דער טייט, אוידער אויסצו שטעהן די שאנדע, וועלכע דער שבור'ער אהשורוש האט פון איהר פערלאנגט עפענט ליך דורכצופיהרען אויף דער ארגישער וואקהאאגליק, ארומגערינגעלט פון זיינע פריינד די גובערנאטארען און הערשער פון די פילע פראווינצען פון זיין גרויסער מדינה.

דא האט אהר די גאנצע האראקטע ריסטיק פון ושתי

דער געבארענער שטאלץ פון דער פרינ־צעסין האט בעזיגט דעם דעספאטיזם אין דעם שקלאפען רעזשים פון דעם מעכטיג־סטען הערשער פונ'ם אריענט צו יענער צייט. זי האט פאר דער גאנצער וועלט, און צערשט פאר דעם קעניג מיט זיינע אלע פרינצען, ראטהגעבער, וויצעקעניגע און האפלייטע געווזען א געפערהליכען ביישפיעל, צום ערשטען מאל אין דער גע שיכטע פון פרס און מדי אין פונ'ם גאנצען אריענט — אז א פרוי קען, ווען זי איז שטאלץ גענוג, ארויסגעהן פון אהר צוש טאנד פון שקלאפעריי און בלינדער אונטער טעהניגקייט, און עכטזאגען א בעפעהל אפי לו פון א הערשער ווען דאס דארף זאגאר בעצאהלט ווערען מיט'ן לעבען. אהר זעהט פון דעם טעקסט פון דער מגלה, ווי אלע האפלייטע זיינען פערציטערט און צומישט געווארען פונ'ם קאטעגאר ישען ענטשלוס פון דער קעניגין, דו ר אהטגע בער, די האף קאמארליע און די הערשע דע געסט זיינען מעהר געטראפען געוואָרען פונ'ם רעוואלוציאנערען ענטשלוס פון דער קעניגין, מעהר ווי אהשורוש זעלבסט. ביי אהשורוש איז דער בעפעהל צו ושתי זי זאל ערשיינען פאר זיינע געסט און אהר "נאטירליכער" שעהנקייט געווזען ניט מעהר ווי א מאמענטאנער אפאריז פון א שווענגלינג און א שבור, און ווען ושתי'ס ענטזאגענדער ענטפער איז געק־מען, איז בעגליך אז זיין קאפ איז שוין געווען א ביסעל קעלטער און ער האט פון זיך אליין אהר קיין שום שטראף ניט געוואלט בעשטימען, אבצוואר אלס דעם פאטישער זעלבסטהערשער האט ער פון קיינעם קיין עצה ניט געדארפט פרעגען און האט אהר נעקענט צוטהיילען וועל כען שטראף ער וואלט אייסגעקליבען. דאן הערט ווי ער ווענדט זיך גאנץ קאלט און געלאסען צו זיינע ראטהגעבער: —

—"ואנט מיר וועלכען שטראף, דענקט איהר, פערדינט ושתי נאכ'ן גע זעץ פון פרס ומדי!?".

אבער גראדע דיזער בעראטה מיט זיינע דעספאטישע מיניסטארען האט ושתי'ן צור הינריכטונג געפיהרט, די ראטה געבער האבען זיך אזוי פערגעסען, אז זיי האבען גארניט געדענקט נאכצוקוקען די וועזעצע פון לאנד, דיזע האף־ליע האט אינזשעניירט ארויסגעוויזען, אז זיי פערוועגליך זיינען פון ושתי'ן מעהר געטראפען און פערלעצט געווארען ווי דער קעניג זעלבסט. פון קיין געזעץ און גערעכטיגקייט האבען זיי גאר מיט דעם קעניג ניט גערעדט, זיי האבען נאר מיט א ביטער הארץ ערקלעהרט און בעוויזען, אז דער קעניגינס ענטזאג, וועט פיהרען דאצו, אז אויף זייערע פרויען וועלען נעה־מען זיך קריטיש פערהאלטען צו זייערע בעפעהלען און עס וועט זיין ובדי בזיון וקצף, א שאנדע און א הארצוועהטאג פאר זיי, פאר מעכטיגע האפלייטע פון אהשורוש.

הערט נאר ווערטער פון אופערשעהט טע ענאאיסטען: —

ניט געגען דיר אליין, דו קעניג, האט ושתי געזינדיגט, נאר אנקעגען אלע הערען און בעפעלקער פון אלע לענדער פון קיניג אחשורוש, ווייל פון איצט אן וועט איבע ראלל אנגענומען ווערען פון אונזערע פרויען דער שטאנדפונקט פון דער קעני גין, אז — פרויען מעגען פערשעהמען און ענטזאגען זייערע מענער, ערקלערענדיג דאס מיט א בעווייז אז אויך ושתי, ווען דער קעניג האט בעפאהלען זי פאר איהם צו ברענגען — האט זי זיך ענטזאגט צו קומען"...

דאס ענד פון ושתי איז בעפאנט: זי האט פאר איהר נאטירליכען גערעכטען שטאלץ תמיד בעצאהלט איהר קרוין און מיט איהר לעבען. אבער זי איז דאן גע ווען די ערשטע העלדין, וועלכע האט גע וואגט דער אריענטאלישער פרוי צו ווי זען א ביישפיעל אז א פרעכער פערלאנג פון א דעספאט קען און מוז ענטזאגט ווערען, ושתי דארף מיט רעכט פערערע כענט ווערען אלס די ערשטע היסטארישע קעמפפערין פאר דער בעפרייאונג פון דער פערשלאפטער און בלינד אונטער טעהניגער אריענטאלישער פרוי — ושתי האט מעגליך אידישע קינדער ניט ליעב גין האט אבער ווי איך האב אויבען בעווי זען האט זי דעם גאנצען אידישען פאלק קיין פערניכטונג ניט געוואונשען. מיר, ווייערער זיינען ניט פערפליכטעט צו אהר צו פיהלען א־ראיטיע קעניגין ליעבע, אבער א טיפעען רעספעקט מעג מען פיהלען אפילו צו דער אוסגעשראכענעם פייגד, ווען ער איז נור אן אמתער העלד, און א שטאלצער קעמפפער פאר נאטירליכע רעכטען, אזוי רעספעקט קען צו אהר ידער איד פיהלען ווען ער שטודירט נור אביעקטיוו דעם קור צען עפיזאד פון אהר נידערלאגע לויט ווי ער איז גיט געפינסטעלט איבערגעבען אין מגלת אסתר.

* * *

איצט געהען מיר איבער צו דעם אנטי פאדישען טיפ פון ושתי — צי דער ליבער זרש —, דו געטריע פרוי און העלפערין פון אונזער ליעבזעליגען פריינד המן

זרש'ן — שילט שוין גאנץ ניט דער שושנת־יעקוב, און זי האט עס ביי אידען נעווים גאנץ כשר פערדיענט, און ניט אזוי פיעל פאר איהר ערשטער עצה — צו הע גען איהר מאנ'ס פיינד, מרדכי, דעם אידען ווי פאר איהר צווייטע עצה, וואו עס ציינט זיך ארויס די גאנצע נידריגע נשמה איהרע איהר פאלשער אפפארטוניזם, און איהר קריטישער שקלאפען־נייסט, גענעדיג דעם אידען, אז ער איז דורך און דורך א בעל רחמים, אז ווען מען בויגט זיך צו איהם מען בעט איהם איבער און מען ווערט צו איהם צו געטהאן — איז דער איד פעהיג צו פערדייהען דעם ערנסטען שונא פון נעכטען, און וועט זיין בלוט ניט פערלאנ גען

זרש איז אין דער קונסט ניט פער־אויבינט געווארען, און אויב די ניט אי רישע וועלט האט וועגען זרש'ס איסוע הען קיין בעגריף ניט געהאט און קיין בילד פון איהר ניט פארגעשטעלט, האבען אידען דיזען העסליכען פרויען טיפ זיכער אין די אלגעמיינע קונסט ניט אריינגעגע ראגען. אין די אלטע גערדקטע מגילת איז זאגאר דא איין איינציגער אילוסטרא ציאן, וואו עס וועדט אבערגעגעבען אין שטאר מיט זיין אלטע פעטיגע פאנע, אבער איהר האט בע גע א טיפען רעספעקט, אבער צי זרש ערפאהרונגען, ווען נור זיי האט זיך גע־וואלט מיט זייערע פערדארבענע אין ליס טיגע פיינד האבען איינזעהענישען; אזוי איז געווען מיט די גבעיים, אזוי איז אויך געווען מיט המן'ס עלטער זיידען און איבער וועלכען שאול האט פערשפילט זיין מלוכה. ווען איהר שטודירט די מגילה ריב טיג זעהט איהר, אז די צווייטע עצה, וועל כע המנ'ס פריינד און זרש האבען איהם געגעבען איז געווען זעהר א געפעהרליכע, ווייל זיי האבען געשפיעלט אויף דעם רחמנות געפיהל פון דעם אידען, גליקלי כער ווייזע האט מרדכי געוואוסט פון שאו'ס פעהלער און ער האט ניט געאכט אויף דיזע פרויען אלס א פראפעציאונג, נאר... (פאזירט איהם נאך ווי ער שא־קעלט זיך, מאשינעל אב אין קיך)

צדיק: (פליצים) — דע־ווידער מיט נאט! ער וועט די־א נס... ער וועט דיר אראפשיקען אין קאפ! דו בעקלעהר בעסע־חדשים נאך אונזער חתונה, און נאך ניט פארדינט קיין 8 גראש לערענסט, האסט חשק צו לער־זשע כאטש א מלמד, א שוחט צ (היצינער) איינבאהל אין א יאר לייענען די מגלה ווייל דאס אוי משה יאסיע דער מלמד, איז אזא למדן ווי הו, האט געמאכט הייר א פאאר רובל פון מגילה־געלט... עס איז פארדיגען אבי ניט זויצען דעם מאטענס ברויט!...איך האב געווארט מיידעלעווייז געראפט רען פון מיין מאטענס טיש... נאדיר א מאן א פאטראן, א בטל־זניק, ער רעדט מיט נאס, און נ־נסים!..

צדיק: ברוך הבא! ביי שטאנען איינ'ן לינקען לויט...

(פארזעצונג פון פיידזש

לער אויך נישט זיין; טא אארט נ־צאהלען מיט שיכוואר... אר־דעם שטערען) כ'זאל גאר האב אייער... דאס איז אויך א גאל־שעפט!... (פערגלאצט די אויג־נאטעניי, די ביזט דער גאט פ־נסים לאבותינו.. די ווייזט אויך צייטען דיינע וואונדערליכע כחות און מלחמות... ווייז מיר אויך דרך הישר א דרך החיים.. (ק־מיט די פינגער שריים אויס מיט ז־יא, יא, איך האב — לייבער גא־וואס ניט איז, — אבי א סוחר זיין!... (מורמעלט שטיל א ניגו־כען מען געברויכט אפט ביי א־שטיקעל גמרא..)

גיטעל: (פליצים) — רע־

ווידער מיט נאט! ער וועט די־א נס... ער וועט דיר אראפשיקען אין קאפ! דו בעקלעהר בעסע־חדשים נאך אונזער חתונה, און נאך ניט פארדיגט קיין 8 גראש לערענסט, האסט חשק צו לער־זשע כאטש א מלמד, א שוחט צ (היצינער) איינבאהל אין א יאר לייענען די מגלה ווייל דאס אוי משה יאסיע דער מלמד, איז אזא למדן ווי הו, האט געמאכט הייר א פאאר רובל פון מגילה־געלט... עס איז פארדיגען אבי ניט זויצען דעם מאטענס ברויט!...איך האב געווארט מיידעלעווייז געראפט רען פון מיין מאטענס טיש... נאדיר א מאן א פאטראן, א בטל־זניק, ער רעדט מיט נאס, און נ־נסים!..

צדיק: ברוך הבא! ביי שטאנען איינ'ן לינקען לויט...

קענען מיר פיהלען ניט נאר א האם ווי צו א שונא וואס האט אונז געוואלט אומ ברענגען, אבער אויך אן עקעל ווי צו א ניידריגע, מליכערישע נשמה, וועלכע איז אויף אלץ געוועזען פעהיג...

דעה צווייטעט נס פון פורים

(קאמעדיע דראמא אין איין אקט)

פון א. ד. גלושאקאו

פערזאנען

לייוויק בעל עגלה (רעדט מיט א באס־סאוע שטימע)

פעסי — זיין פרוי (א תם'עוואטע אידענע)

גיטעל — זייער טאכטער (א פעסט־געבוימטע שעהנע פרוי)

צדוק — איהר מאן, (זעהט אויס ווי א קליינינגיק)

ארט. — — — — אין קליין־רוסי שער שטעדטעל. צייט: — געגענוואַרט.

אן עס ציטער ביי לייוויק בעל עגלה, איינפאך מעבלירט, אהן געשמאק. לינקס א טיהר אין גיטעלס שלאף צימער. רעכטס א טיהר, אין קיך. אין דער מיט א טיהר צום גאס. כ'איז פורים צייט; פעסי גרייט דעם טיש צו דער פארנאכטיגער פורים'דיגער סעודה. צדוק, זיצט געבען א קליין טישעל קוקט אריין אין א ספר אפט רייסט ער איבער זיין לערנען מיט א שווערען זיפץ, און א מעלאנכאלישע טיף שווייגענגיש באהערשט איהם. פויזע)

פעסי: (באפט א קוק אויפ'ן וואנט זייגער) שוין נאך דעם פאטשטאוען פא יעזה, באלד קומט לייוויק, אין מיר ווע לען אנהייבען פראוען דיי סעודה.. (פויזע) צדוק, וויפיעל איז דער שיעור? נאר גע קוקט אין ספר, אין ספר, אין ספר.... וואלסט בעסער נישט שלעפען אויף זיך אזוי דעם בטלן! און וואלסט בעסער בא פען א קוק אין א מאדק־טאג ביי די פיש, הינער, אייער, חזיר־האאר... עפעס וואס נאר... (פאזירט איהם נאך ווי ער שא־קעלט זיך, מאשינעל אב אין קיך)

צדוק: (ווייסט איבער זיין לערנען) — אך גאטעניו נאעניו! ער מתי? ביז ווען וועט עס מיר אזוי שלעכט זיין?... פון תמיד אן, ווען איך בין נאך געווען א ישיבה בחור, האב איך קיינמאהל נישט געוואלט עובר זיין דיי רויד פון חז"ל: ((ערדט דו נאנצע צייט מיט א גמרא גיגען) "ולא קרדים לחפר בה". איך וויל נישט אייסגיצען נאטט תורה צוילים פרנסה...

גיטעל: (נעהט אריין פון קיך מיהר בלייבט שטעהן שטיל, הערט זיך צו צו זיי ערדען.)

צדוק: — נאטעניו, אויב כ'איז נישט באשערט מיר צו זיין א תבואה־הענדלער, מאך מיך פאר א וואלד־הענד לער... אויב דאס אויך נישט, — כאטש א פעעל־הענדלער.. און אויס ח'ש, איז ביי דיר נוזר געווארען איך זאל א פעעל הענד (פארזעצונג אויף פיידזש 5)

די בעוואוסטע

האסבורג

קאנסערוואטארי אף מיוזיק

— לערנט —

פיאנא, וויאלין, סעללא
און זינגען

די לעקסאנס ווערען געגעבען ביי די בעסטע לעהרערס וועלכע פערזיכערען גוטע רעזולטאטען.

טערמס פאסענד פאר יעדען:

פון $5 ביז $30 פאר 10 וואכען.

די קאנסערוואטאריע איז אונטער די פערזענ־ליכער אויפזיכט פון פראפעסאר האסבורג.

194 וואולסלי סטריט
טעלעפאן נארטה 2341

ערפאהרונגען, ווען נור זיי האט זיך גע־וואלט מיט זייערע פערדארבענע אין ליס טיגע פיינד האבען איינזעהענישען; אזוי איז געווען מיט די גבעיים, אזוי איז אויך געווען מיט המן'ס עלטער זיידען און איבער וועלכען שאול האט פערשפילט זיין מלוכה. ווען איהר שטודירט די מגילה ריב טיג זעהט איהר, אז די צווייטע עצה, וועל כע המנ'ס פריינד און זרש האבען איהם געגעבען איז געווען זעהר א געפעהרליכע, ווייל זיי האבען געשפיעלט אויף דעם רחמנות געפיהל פון דעם אידען, גליקלי כער ווייזע האט מרדכי געוואוסט פון שאו'ס פעהלער און ער האט ניט געאכט אויף דיזע פרויען אלס א פראפעציאונג, אז המן וועט פאללען אין פאללען טיעפער פאר מרדכי, נאר דאס איז געווען א גע וועהנליכער מאנעווער פון א פיסק, און נעמיינט האט זרש, אזוי צו זאגען:

"אויב מרדכי איז א ריכטיגער איד, איז ווען דו האסט שוין אנגעהויבען פאר איהם פאללען וועסטו איהם נאר דאן קענען בעזיגען ווען דו וועסט זיך אונטער איהם אונטערגעבען, מאכען זיך אונטערטעהניג אין דאן קען זיין ווי אזאל דיר אליין מוהל זיין אין פערגעסען אז דו האסט געוואלט זיין פאלק אומברענגען".

זרש'ס עצה איז דעם מאל ניט געלונ גען, און מיר האבען די מעגליכקייט יעדען יאהר זי צו שילטען ווי זי איז ווערטה...

* * *

פון די אויבענדערמאהנטע אויסציגע פון מגלת אסתר איז ווענען ושתי אי ווע גען זרש, זעהט מען ווי ווייט דיזע צוויי פרויען זיינען געשטאנען אייגע פון דער אנדערער. עס זעהט זיך ארויס זעהר רע לעוה אז זיי זיינען געווען ריכטיגע אנטי פאדען. און ווערהענד מיר מעגען ושתי'ן ניט ליבען קענען מיר צו איהר אבער האט בען א טיעפען רעספעקט, אבער צי זרש איז אויך אין גלות געהאט ביטערע בעגען מיר קונסט ניט פער־אויבינט געווארען, און אויב די ניט אי רישע וועלט האט וועגען זרש'ס איסוע הען קיין בעגריף ניט געהאט און קיין בילד פון איהר ניט פארגעשטעלט, האבען אידען דיזען העסליכען פרויען טיפ זיכער אין די אלגעמיינע קונסט ניט אריינגעגע ראגען. אין די אלטע גערדקטע מגילת איז זאגאר דא איין איינציגער אילוסטרא ציאן, וואו עס וועדט אבערגעגעבען אין שטאר מיט זיין אלטע פעטיגע פאנע, אבער איהר האט בע גע א טיעפען רעספעקט, אבער צי זרש איז אויך אין גלות געהאט ביטערע בעגען אין קונסט אין מוזיק, — האט כמעט קיינער קיין מיה זיך ניט געגעבען אום ושתי און זרש אין דער קונסט א ריכטיגען פלאץ צו געבען די געגילסטע און פראדוקטיווסטע צוויי קינסטלער פונ'ם 19 יאהר־הונדערט וועלכע האבען געשאפען א רייכע גאלע־רייע פון ביבלישע טיפען דער פראנצויז נוסטאזי דארע און דער רוסיש אידישער מאלער אקאדעמיי מאיימין — האבען פאר ושתי און פאר זרש קיין פלאץ צווישען זייערע ביבלישע פרויען ניט געפונען. — איין און איינציגען בילד פון ושתי האט זיך מיר דאן געמאכט אין קייזערליכען ער־מיטיזיזש אין פעטערסבורג צוזעהען, דער מאלער איז א פראנצויז, אבער זיין נאמען קען איך מיר ניט עראינערען, וועהרענד זיין מייסטערווערק שטעהט ווי לעבענדיג פאר מיינע אויגען, אין ווי גוט דער מייס טער האט די פסיחאלאגי פון ושתי פער שטאנען!....

ושתי, די געבארענע פרינצעסין און וועלט־בעריהמטע שעהנהייט, פערפיצט אי פראכטסאלע ארויגטאלישע קלייידער, דער קאפ און דער האלז בעצירט מיט די בעס טע און קאסטבארסטע עדעלשטיינער, שטעהט, מאיעסטיש דעם קאפ אויפגעהוי בען, אין מיט א קאלטען פעראכטונג קוקט זי צו דער טהור פון איהר בודהאר, וועל כע זי האט נאר וואס נאך זיך פערשלאפען.

דאס האט זי מיט א קורצער ווייל א צוריק דורך דיזער טהור פון זיך פערטרי בען די מעכטיגסטע פאטערהערען און די זער פון גאנץ ליייכטיגען מאן, אין זי ווייס, אז עס איז גאנץ מעגליך, אז מיט איהר האנדלונג האט זי פערזיגעלט איהר טייט אורטהייל — אבער האט שערעקט זי ניט; בעסער דער טייט, אוידער אויסצו שטעהן די שאנדע, וועלכע דער שבור'ער אחשורוש האט פון איהר פערלאנגט עפענט ליך דורכצופיהרען אויף דער ארגישער וואקהאאגליק, ארומגערינגעלט פון זיינע פריינד די גובערנאטארען און הערשער פון די פילע פראווינצען פון זיין גרויסער מדינה.

דא האט איהר די גאנצע האראקטע ריסטיק פון ושתי

דער געבארענער שטאלץ פון דער פרינ־צעסין האט בעזיגט דעם דעספאטיזם אין דעם שקלאפען רעזשים פון דעם מעכטיג־סטען הערשער פונ'ם אריענט צו יענער צייט. זי האט פאר דער גאנצער וועלט, און צערשט פאר דעם קעניג מיט זיינע אלע פרינצען, ראטהגעבער, וויצעקעניגע און האפלייטע געווזען א געפערהליכען ביישפיעל, צום ערשטען מאל אין דער גע שיכטע פון פרס און מדי אין פונ'ם גאנצען אריענט — אז א פרוי קען, ווען זי איז שטאלץ גענוג, ארויסגעהן פון איהר צוש טאנד פון שקלאפעריי און בלינדער אונטער טעהניגקייט, און עכטזאגען א בעפעהל אפי לו פון א הערשער ווען דאס דארף זאגאר בעצאהלט ווערען מיט'ן לעבען. איהר זעהט פון דעם טעקסט פון דער מגלה, ווי אלע האפלייטע זיינען פערציטערט און צומישט געווארען פונ'ם קאטעגאר ישען ענטשלוס פון דער קעניגין, מעהר ווי אחשורוש זעלבסט. ביי אחשורוש איז דער בעפעהל צו ושתי זי זאל ערשיינען פאר זיינע געסט און איהר "נאטירליכער" שעהנקייט געווזען ניט מעהר ווי א מאמענטאנער אפאריז פון א שווענגלינג און א שבור, און ווען ושתי'ס ענטזאגענדער ענטפער איז געק־מען, איז בעגליך אז זיין קאפ איז שוין געווען א ביסעל קעלטער און ער האט פון זיך אליין איהר קיין שום שטראף ניט געוואלט בעשטימען, אבצוואר אלס דעם פאטישער זעלבסטהערשער האט ער פון קיינעם קיין עצה ניט געדארפט פרעגען און האט איהר נעקענט צוטהיילען וועל כען שטראף ער וואלט אייסגעקליבען. דאן הערט ווי ער ווענדט זיך